

УДК 330.36

АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ В ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІЙ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Лариса Тешева

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Харків, Україна*

Резюме. В умовах сьогодення особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення та створення ринку робочої сили, запобігання масового безробіття й міграції і потребують постійного аналізу та моніторингу. У статті з використанням матеріалів державної статистичної звітності України розглянуто ситуацію, що склалася у сучасних умовах на ринку праці України за останні роки. Досліджено основні показники функціонування ринку праці, такі як показники економічно активного населення України, а саме у віці 15–70 років та працездатний вік окремо. Проаналізовано показники зайнятого населення України. Проведено дослідження зайнятого населення за видами економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство; промисловість; будівництво; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; тимчасове розміщування й організація харчування; інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування; освіта; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; інші види економічної діяльності. Проаналізовано рівень безробіття в Україні порівняно з показниками попередніх років та показниками деяких країн Європейського Союзу. Виявлено основні підстави стверджувати про підвищення його ефективності протягом останніх років: підвищення рівня економічної активності та рівня зайнятості населення, зниження рівня безробіття, зменшення диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією, збільшення навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце, що пояснюється зниженням темпів трудової міграції, та хоч і не значним, та все ж підвищенням реальної заробітної плати.

Ключові слова: Ринок праці, економічно активне населення, зайняте населення, безробіття, працездатність, вікова група, національний ринок праці.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.078

Отримано 03.04.2020

UDC 330.36

LABOR MARKET ANALYSIS IN THE INNOVATION-INVESTMENT MODEL OF ECONOMIC GROWTH

Larisa Tesheva

V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

Summary. At present the problems of full employment and labour market creation, and certainly prevention of mass unemployment and migration are very important and require constant analysis and monitoring. The situation under current conditions in the labor market of Ukraine during the last years is considered in this paper using the materials of the State Statistical Reporting of Ukraine discussed. The main indicators of the labour market functioning, such as indicators of economically active population of Ukraine, particularly economically

active population in the age context 15–70 years and working age separately are investigated as well. The indicators of employed population in Ukraine, aged 15–70 and working age separately are analyzed. The investigation of the employed population according to the types of economic activities: agriculture, forestry and fishing; industry; construction; wholesale and retail trade, motor vehicles and motorcycles repair; transportation, warehousing, post and courier activities; temporary accommodation and catering; information and communication; financial and insurance activities; real estate operations; professional, scientific and technical activities; administration and support services; public administration and defence, compulsory social insurance; education; health care and social assistance; art, sport, entertainment and recreation; other types of economic activity is carried out. The level of unemployment in Ukraine in comparison with the indicators of previous years and indicators of some countries of the European Union is analyzed. The main reasons to confirm the increase its effectiveness in recent years: increase in economic activity and employment, reduction of unemployment, decrease of imbalance between labour demand and supply, the load increase of the registered unemployed for one vacancy, due to the labour migration slowdown, and, even insignificant increase in real wages are identified.

Key words: labor market, economically active population, employed population, unemployment, working capacity, age group, national labor market.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.078

Received 03.04.2020

Постановка проблеми. Ринок праці є складним елементом ринкової економіки, в процесі функціонування якого переплітаються інтереси робітника та роботодавця, щодо визначення ціни праці та умов функціонування.

Вчені та дослідники сучасну ситуацію на ринку праці описують як кризову і таку, що породжує трудову бідність, зниження економічної активності працездатного населення, розширення вимушеної праці, розшарування населення на соціально-вразливі групи, неузгодженість із ринком освітніх послуг, а також зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Регулювання та реформування ринку праці України, проблеми його розвитку, аспекти зайнятості та безробіття населення розглядаються у наукових досліджень таких вчених, як В. Близнюк, В. Петюха, І. Бондар, Е. Лібанової, І. Дехтярьової, А. Колота, М. Войнаренко, Д. Богині, І. Петрової, М. Ведернікова, О. Піщуліної та багато ін.

Метою дослідження є проблеми ефективної зайнятості населення та створення ринку робочої сили, запобігання масового безробіття та міграції.

Постановка завдання. З одного боку, ринок праці – елемент економічної системи, від якого залежить вектор і темпи макроекономічної динаміки, а з іншого – він опосередковує вплив макроекономічної політики та макроекономічного розвитку на добробут населення й стан багатьох соціальних процесів [2, с. 31].

Дослідження ринку праці проведемо за допомогою аналізу ряду показників, а саме: стан економічно активного населення, зайнятих та безробітних у розрізі вікової структури, рівень зайнятості у віковому та гендерному аспекті та рівень зайнятості в аспекті місця проживання у розрізі вікових груп.

Виклад основного матеріалу. Одним з важливих показників, які характеризують стан ринку праці України є зайнятість населення. Дані про зайнятість населення України наведено у таблиці 1. Для проведення аналізу сучасного ринку праці України використовуємо офіційні статистичні дані Державної служби статистики України.

Таблиця 1. Показники економічно активного населення України*

Table 1. Indicators of economically active population of Ukraine*

Роки	Економічно активне населення				У тому числі зайняте населення			
	у віці 15–70 років		працездатного віку		у віці 15–70 років		працездатного віку	
	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової гр.	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової гр.	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової гр.	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової гр.
2010	20 894,1	63,6	19 164,0	71,9	19 180,2	58,4	17 451,5	65,5
2011	20 893,0	64,2	19 181,7	72,6	19 231,1	59,1	17 520,8	66,3
2012	20 851,2	64,5	19 317,8	72,9	19 261,4	59,6	17 728,6	66,9
2013	20 824,6	64,9	19 399,7	72,9	19 314,2	60,2	17 889,4	67,3
2014	19 920,9	62,4	19 035,2	71,4	18 073,3	56,6	17 188,1	64,5
2015	18 097,9	62,4	17 396,0	71,5	16 443,2	56,7	15 742,0	64,7
2016	17 955,1	62,2	17 303,6	71,1	16 276,9	56,3	15 626,1	64,2
2017	17 854,4	62,0	17 193,2	71,5	16 156,4	56,1	15 495,9	64,5
2018	17 939,5	62,6	17 296,2	72,7	16 360,9	57,1	15 718,6	66,1
2019	18 066,0	63,4	17 381,8	74,0	16 578,3	58,2	15 894,9	67,6

* Дані за 2010–2014 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, з 2015 року – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Наведені дані показують, що характерною особливістю національного ринку праці за період з 2010 по 2019 роки є значне падіння чисельності економічно активного населення у віці 15–70 років відповідно з 20894,1 тис. осіб до 18066,0 тис. осіб., хоч і спостерігається позитивна тенденція зростання протягом 2017–2019 рр. Особливо глибоке падіння рівня економічної активності спостерігалось у 2014 р. у порівнянні з 2013 – з 20824,6 тис. грн. до 19920,9 тис. грн.

Щодо аналізу зайнятого населення серед населення працездатного віку, спостерігається протягом досліджуваного періоду найвищий показник зайнятості – 17889,4 тис. осіб у 2013 році, далі в динаміці по роках найнижчий стан показника у 2015 році – 15495,9 тис. осіб. та все ж спостерігається підвищення кількості зайнятого населення, хоч і незначне.

Складна політична та економічна ситуація з 2014 по 2017 роки в Україні спричинила значний спад кількості зайнятого населення, більш ніж на 1692,2 тис. осіб. У відсотковому відношенні на кінець 2019 року зайняте населення працездатного віку становить 67,6%, що показує рівень, вищий навіть за показник кінця 2013 року.

Так як зайнятість населення в Україні останнім часом підвищується, варто прослідкувати тенденцію щодо сфер зайнятості трудових ресурсів. Зайнятість населення в окремих галузях економіки визначається у відсотках від економічно активного населення, яке представлено часткою працездатного населення, що безпосередньо зайняте в суспільному виробництві.

У таблиці 2 наведена чисельність зайнятого населення України за видами економічної діяльності у 2012–2018 роках. Аналіз даних наглядно підтверджує позитивну тенденцію підвищення показників зайнятого населення за видами економічної діяльності починаючи з 2017 року.

Таблиця 2. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2012–2016 рр.*

Table 2. Employed population according to the type of economic activity in 2012–2016*

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Усього зайнято	19261,4	19314,2	18073,3	16443,2	16276,9	16156,4	16360,9
Сільське, лісове та рибне господарство	3308,5	3389,0	3091,4	2870,6	2866,5	2860,7	2937,6
Промисловість	3236,7	3170,0	2898,2	2573,9	2494,8	2440,6	2426,0
Будівництво	836,4	841,1	746,4	642,1	644,5	644,3	665,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4160,2	4269,5	3965,7	3510,7	3516,2	3525,8	3654,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1150,9	1163,6	1113,4	998,0	997,2	991,6	995,1
Тимчасове розміщення й організація харчування	326,7	328,9	309,1	277,3	276,7	276,3	283,0
Інформація та телекомунікації	297,9	299,9	284,8	272,9	275,2	274,1	280,3
Фінансова та страхова діяльність	315,8	306,2	286,8	243,6	225,6	215,9	214,0
Операції з нерухомим майном	322,2	314,3	286,1	268,3	255,5	252,3	259,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	504,1	493,6	456,0	422,9	428,1	415,8	437,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	343,9	343,3	334,3	298,6	304,3	297,9	304,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1003,6	962,3	959,5	974,5	973,1	979,7	939,3
Освіта	1633,2	1611,2	1587,7	1496,5	1441,4	1423,4	1416,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1181,4	1171,8	1150,5	1040,7	1030,4	1013,6	995,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	225,6	226,5	221,2	207,9	201,6	199,8	196,9
Інші види економічної діяльності	414,3	423,0	382,2	344,7	345,8	344,6	355,2

*Розподіл загальної кількості зайнятого населення за видами економічної діяльності здійснено на основі комплексного оцінювання шляхом інтеграції даних вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності, державних статистичних спостережень підприємств і адміністративної звітності. Дані за 2012–2018 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, з 2015 року – без частини тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей. Ураховано кількість тимчасових працівників, які були залучені до підготовки та проведення виборів: у 2012 році – до Верховної Ради України; у 2014 – Президента України та до Верховної Ради України; у 2015 – депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Слід зазначити, що у 2013 році спостерігалось підвищення зайнятості по всіх галузях з подальшим стрімким спадом у 2014. Помітне підвищення у 2018 році порівняно з 2017. Велика кількість зайнятого населення спостерігається у сфері оптової та роздрібною торгівлі, сільському господарстві та промисловості, в кожній з них спостерігається збільшення за останній рік (за виключенням промисловості). Найнижчі показники зайнятості у сфері мистецтва, спорту, відпочинку та інформації, а також у сфері фінансової діяльності.

Одним з важливих показників, який визначає стан ринку праці та ефективність його функціонування з позиції держави є рівень безробіття, який в Україні становить на кінець 2019 року 8,2%. Варто зазначити, що це досить висока позначка, хоча нижча в порівнянні з показниками попередніх років та показниками деяких країн Європейського Союзу на кінець 2019 року. Слід зауважити, що за даними Євростату рівень безробіття в Євросоюзі складає на цей період 6,2%. Статистику безробітного населення України за період з 2010 р. по 2019 р. показано на рисунку 1.

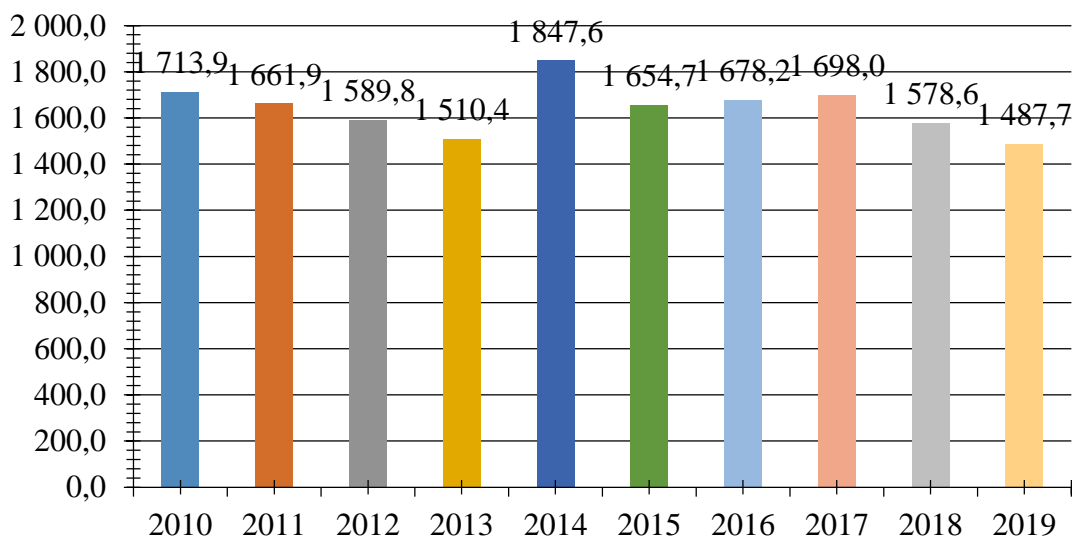

Рисунок 1. Безробітне населення (за даними Держкомстату), тис. осіб

Figure 1. Unemployed population (according to Goskomstat), thousand people

Рисунок 1 ілюструє, що найменша кількість безробітного населення у віці 15–70 років присутня саме у 2019 році – 1487,7 тис. осіб, а найбільша величина чисельності безробітних – 1847,6 тис. осіб припала на 2014 рік і збільшилась на 337,6 тис. осіб.

У 2016 р. чисельність безробітних знизилася у порівнянні з періодом 2014 року на 169,4 тис осіб і становила – 1678,2 тис. осіб. Але, у II півріччі 2017 року зростає у порівнянні з відповідним періодом 2016 року на 14,7 тис. осіб і досягла позначки 1698,9 тис. осіб. Подальші зміни показника безробіття є позитивними, а саме у 2018 році їх число скоротилося до 1578,6 тис. осіб, а у 2019 році до 1487,7 тис. осіб.

Висновки. Проведене дослідження щодо функціонування національного ринку праці за 2010–2019 рр. дає підстави стверджувати про підвищення його ефективності протягом останніх років, а саме: підвищення рівня економічної активності та рівня зайнятості населення, зниження рівня безробіття, зменшення диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією, збільшення навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце, що пояснюється зниженням темпів трудової міграції, хоч і не значним, та все ж підвищенням реальної заробітної плати.

Conclusions. The carried out investigation concerning national labor market functioning during 2010–2019 proves its efficiency increase in recent years, i. e.: increase of the economic activity and employment level, reduction of the unemployment rate, reduction of

the imbalance between labor demand and its supply, increase in the workload of registered unemployed for one vacancy explained by the decrease of labor migration rate, and, even insignificant increase in real wages.

Список використаної літератури

1. Державна служба статистики України. URL: [http:// www. ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/).
2. Федунчик Л. Г. Ринок праці в Україні: проблеми та напрями їх вирішення. Ринок праці та зайнятість населення. 2016. № 2. С. 31.
3. Юрчик І. Б. Взаємозв'язок ефективності ринку праці та його інституційного забезпечення. Науковий Вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2016. Вип. 17. Ч. 4. С. 109.

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: [http:// www. ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/). [In Ukrainian].
2. Fedunchik L. G. Rynok pratsi v Ukraini: problemy ta napryamy yikh vyrishennya. Rynok pratsi ta zaunyatist naseleennya. 2016. № 2. P. 31. [In Ukrainian].
3. Yurchik I. B. Vzayemozvyazok efektyvnosti rynku pratsi ta yoho instytutsiynoho zabezpechennya. Naukovyy. Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ekonomichni nauky. 2016. № 17. Part 4. P. 109. [In Ukrainian].